

og vi have istedet derfor faaet et Ministerium, hvis enkelte Medlemmer endnu i dette Diebliff ikke kunne være os saaledes bekjendte som det afgaaede Ministeriums. Vi vide altsaa ikke, jeg idetmindste veed det ikke, hvorvidt det nuværende Ministerium mere eller mindre maatte dele eller modsætte sig mine Anskuelser, thi ganske vist har jeg faaet forskjellige Opfordringer til at søge Underretning derom, men ligesaa lidt som jeg nogenfinde har henvendt mig til noget enkelt Medlem af det afgaaede Ministerium, for at udforske hans Stilling til Forslaget, ligesaa lidt har jeg henvendt mig til et eneste af det nuværende Ministeriums Medlemmer, og jeg veed ikke og kan ikke ane, hvorledes det vil stille sig til Forslaget. Men er dette Tilfældet med Regjeringen, saa er det Samme Tilfældet med Rigsdagen. Der var en Tid, da jeg ikke saaledes som nu stod ene paa Rigsdagen, men derimod temmelig nær knyttet til en enkelt Deel af samme, vidste eller kunde vide, hvorledes den vilde stille sig til et muligt Forslag af mig; for Diebliffet veed jeg ikke og kan ikke vide det paa Grund af den særlig enlige Stilling, jeg indtager. Naar jeg altsaa ikke kan gjøre Regning paa Støtte, hverken hos Regjeringen eller hos nogen enkelt Side af Rigsdagen, ja ikke hos en eneste Rigsdagsmand, saa har jeg intet Andet at troste mig med end mit Haab om, at Forslaget, dersom det indholder Sandhed og Sundhed, hvad jeg troer, maa tale for sig selv; men det er ganske vist en eiendommelig og ikke behagelig Stilling; paa den Maade at staa med et Forslag, der har den Betydning for Forslagsstilleren selv, som dette Forslag har for mig. Endnu maa jeg som et eiendommeligt Uheld fremhæve, at den Mand, som jeg vel, uden at gaae ham selv eller nogen Anden for nær, kan kalde den dygtigste og consequenteste Modstander af Forslaget, den forrige Kirke- og Undervisningsminister, Rigsdagsmanden for Maribo Amts Ape Balskræds, Biskop Monrad, ikke er tilstede, da det naturligviis vilde bidrage ganske overordentligt til at klare Sagen; naar han kastede sit skarpe Lys over den.

For nu at vende mig til selve Lovforslaget, saa kan jeg, ligesom jeg vil, haade kalde det

mit og ikke mit. Det er ganske vist mit eget Forslag, forsaavidt som jeg, hvad jeg troer, har tilegnet mig det i Mand og Sandhed, men det er dog ikke mit Forslag, forsaavidt som det, hvad der maa være Alle bekjendt, knytter sig til et af de æbleste og smukkeste Navne, der nogenfinde have lyst inden disse Vægge; mit Forslag er kun væsentligt Spændets Forslag, ham skal Vren heel og ubeskaaren tilkomme for Alt, hvad der er godt i Forslaget; men naar jeg desuagtet kalder det mit Forslag, saa gjør jeg det, fordi, jeg gjen tager det, jeg troer i Mand og Sandhed at have tilegnet mig det, saa at det er en Deel af mit eget Væsen, og endvidere fordi de Pile, der sagtens fra en eller anden Modstander vilde blive udsundte mod det, ikke skulle ramme den bortgangne Hædersmand, Etatsraad Spændets Bryst, men mit.

! Hvad er da nu Meningen med dette Forslag? Meningen er eller skulde dog være at give Gud, hvad Guds er, og Keiseren, hvad Keiserens er; Meningen med det skulde være, at det skulde være en Indledning til det, der om kortere eller længere Tid maa skee, en Indledning til at stille Kirken fra Staten og Staten fra Kirken, saa at Staten ikke i ringeste Maade tyranniserer Kirken og Kirken ikke i ringeste Maade tyranniserer Staten, hvorimod hver af dem gaaer sin Vej og staar selvstændig og uafhængig. Naar man vil spørge mig, hvad der har været den ledende Tanke for mig, medens jeg arbejdede paa at stille og stifte mellem Stat og Kirke, saa kan jeg ikke svare bedre eller kortere end med et bibelsk Ord: „Man kan ikke plukke Viindruer paa Tidsler og ikke Figner paa Torne“; man kan ikke paa en kirkelig Grundvold bygge Andet end reent kirkelige Rettigheder og Forpligtelser, og man kan ikke paa en borgerlig Grundvold bygge Andet end reent borgerlige Rettigheder og Forpligtelser. Vil man forsøge at bygge kirkelige Rettigheder og Forpligtelser paa en borgerlig Grundvold eller borgerlige Rettigheder og Forpligtelser paa en kirkelig, da bygger man i Wind og Veir, da bygger man uden at vide, hvad man selv gjør. Det er den Tanke, der har ledet mig; eller som jeg idetmindste har